



KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 16.8.2007
KOM(2007) 474 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE

**KONKURENCESCHOPNOST EVROPSKÝCH REGIONŮ NA ZÁKLADĚ
VÝZKUMU A INOVACÍ**

Příspěvek k vyššímu růstu a k vytváření více a lepších pracovních příležitostí

{SEC(2007)1045}

SDĚLENÍ KOMISE

KONKURENCESCHOPNOST EVROPSKÝCH REGIONŮ NA ZÁKLADĚ VÝZKUMU A INOVACÍ

Příspěvek k vyššímu růstu a k vytváření více a lepších pracovních příležitostí

1. Úvod

Klíčem k realizaci obnoveného partnerství pro růst a zaměstnanost je snaha podporovat znalostní ekonomiku, a to zvláště výzkumem, technologickým rozvojem a inovacemi. Unie má na úrovni Společenství tři hlavní nástroje podpory: politiku soudržnosti, financovanou ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti; rámcový program pro výzkum a rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace. Cílem tohoto sdělení je ukázat synergii finančních nástrojů v koncepční stavbě politik evropského výzkumu, inovací a soudržnosti. Pro zvýšení účinnosti těchto tří nástrojů by se jejich synergie nyní měla projevit jako synergie v činnosti celostátních a regionálních úřadů, jakož i regionálních zúčastněných stran. Sdělení zkoumá nynější situaci a vyzývá členské státy a regiony, aby účinněji využívaly politiky nástroje EU pro výzkum, inovace a soudržnost.

Výzkum a inovace mají zásadní význam pro řešení některých významných otázek, před nimiž stojí Evropská unie, a pro podporu modelu EU, založeného na hospodářském růstu, společenské odpovědnosti a udržitelném rozvoji. Musíme zvýšit produktivitu, míru zaměstnanosti a přejít k ekonomickým činnostem s vyšší přidanou hodnotou. Zaměstnanci potřebují zručnosti vyšší úrovně a schopnost přizpůsobit se změnám. Zásadní význam pro zvýšení výzkumného a inovačního úsilí mají proto investice do lidského kapitálu.

Výzkum a inovace rovněž nabízejí řešení, jak překonat neudržitelné využívání zdrojů (včetně spotřeby energie), řešit změnu podnebí a řešit problematiku demografických změn. Konkurenceschopnost v otevřené globální ekonomice spočívá ve schopnosti podniků vytvářet zboží a služby s vysokou přidanou hodnotou. Směrování k růstu založenému na inovacích je proto jádrem obnovené Lisabonské strategie, která je odpovědí EU na globalizaci.

Inovace lze neúčinněji prosazovat na regionální úrovni, protože fyzická blízkost podporuje partnerství zúčastněných stran z veřejného i soukromého sektoru. Vytváření regionálních uskupení je často klíčem k úspěšné podpoře výzkumu, technologického rozvoje a inovací. Schopnost regionálních subjektů řízení a podnikatelů přeměnit znalosti, zručnosti a způsobilosti na udržitelnou konkurenční výhodu má rozhodující význam pro ekonomickou výkonnost regionů. Evropské regiony se ale značně liší co do schopnosti vstřebávat a rozvíjet znalosti a technologie. To kazí jejich vyhlídky na růst a pravděpodobně zvýší značné rozdíly v prosperitě v celé EU, které se po nedávném rozšiřování prohloubily.

EU se musí vypořádat se stále složitějšími problémy. To vyžaduje strukturovanější a strategičtější soubor politik Společenství, členských států a regionů.

Mezi společné nebo vzájemně se doplňující se priority politik Společenství pro výzkum, inovace a soudržnost v souvislosti s Lisabonskou strategií patří:

- vytvořit Evropský výzkumný prostor, a to přispěním k větší výzkumné a vývojové schopnosti, podporou evropské vynikající kvality a omezováním strukturálních rozdílů;
- zlepšit výkonnost ve výzkumu a vývoji i inovacích, a tak přispět k hospodářskému růstu a vytváření pracovních příležitostí, a to podporou zdravého ekonomického prostředí, usnadněním přístupu k rizikovému kapitálu, podporou rozvoje inovačních uskupení, posilováním lidského kapitálu, podporou přenosu technologií, zejména z vysokých škol a výzkumných středisek do malých a středních podniků a mezi malými a středními podniky, napomáháním propojení veřejných institucí pro výzkum a vývoj a vzdělávacích institucí s místní podnikatelskou komunitou, například prostřednictvím vytváření sítí;
- posílit konkurenceschopnost evropských podniků a regionů, zvláště podporou podnikání a podporou malých a středních podniků, a to i prostřednictvím sítě pro podporu podniků;
- posílit ekonomickou a sociální soudržnost rozšířené Evropské unie s cílem podpořit harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj Společenství;
- podporovat celostátní, regionální a meziregionální inovační strategie;
- podporovat inovace a inovační uskupení.

2. RESPEKTOVAT ROZDÍLY A ZÁROVEŇ DOSAHOVAT SYNERGIE

Při zkoumání možností, jak dosáhnout větší synergie politik, je nutno porozumět jejich východiskům a zvláštní povaze každé z nich. Politiky EU ve výzkumu, inovacích a soudržnosti přispívají k dosahování společného cíle vytváření pracovních příležitostí a růstu různým způsobem. Výzkumná politika EU se zaměřuje na podporu vynikající kvality na mezinárodní úrovni, inovační politika se zaměřuje na přeměnu znalostí na podnikatelské příležitosti a nová řešení pro potřeby společnosti a sociální inovace, včetně změn v záležitostech týkajících se struktury a procesů organizací a jejich vzájemných vazeb. Politika soudržnosti se zaměřuje na podporu vynikající kvality na regionální úrovni. V nynějším programovém období se stala významným zdroje investic na podporu Lisabonské strategie v oblastech, jako jsou výzkum, technologický rozvoj a inovace, a to v nejméně rozvinutých regionech, kde je třeba schopnosti pro tyto činnosti vytvořit, i v rozvinutějších regionech, kde se musí posílit. Pro programy politiky soudržnosti na období let 2007–2013 mají členské státy vyčlenit 60 % až 75 % zdrojů dostupných pro investice související s Lisabonskou strategií, a to zvláště ve výzkumu, technologickém rozvoji a inovacích¹. Rozsah synergie s politikou ve výzkumu a inovacích je proto větší než kdy předtím.

Při zvyšování koordinace mezi těmito třemi politikami je nezbytné vzít v úvahu skutečnost, že:

- (1) Každá z politik má odlišný právní základ ve Smlouvě o EU. Ačkoli celkový cíl – pracovní příležitosti a růst – je stejný, cíle musí být vymezeny v souladu se Smlouvou.
- (2) Nástroje výzkumu a inovací se na základě své odlišného základu ve Smlouvě zaměřují na určitá témata, zatímco nástroje politiky soudržnosti se zaměřují na specifické

¹ Cíl 60 % platí pro nejméně rozvinuté regiony (způsobilé v rámci cíle sblížení), zatímco cíl 75 % platí pro ostatní regiony (způsobilé v rámci cíle konkurenceschopnosti). Cíle jsou povinné pro EU–15 a dobrovolné pro EU–12. Komise bude v plné šíři informovat o programech členských států ve sdělení o „Naplnění Lisabonské strategie v regionech – inovace a politika soudržnosti v období 2007–2013“ na podzim roku 2007.

zeměpisné oblasti. První soubor nástrojů vyúsťuje v tematickou specializaci, zatímco druhý soubor se snaží podporovat integrovaný přístup.

- (3) Rozdíly jsou i v metodách provádění. Sedmý rámcový program zásadně využívá konkurenční výzvy k podávání návrhů na evropské úrovni. Při hodnocení návrhů pomáhají Komisi nezávislí odborníci a návrhy se vybírají na základě kritéria vynikající kvality. Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace rovněž využívá výzvy k podávání návrhů na evropské úrovni pro složky informačních a komunikačních technologií a inteligentní energie, kdežto ostatní finanční nástroje pracují s trvalou otevřenou výzvou k vyjádření zájmu, kterou posoudí Evropský investiční fond (EIF) a Komise. Programy politiky soudržnosti se realizují na základě řízení sdíleného EU a členskými státy v systému víceúrovňové správy. Ačkoli také často využívají konkurenční nabídková řízení, oblast zásahů je obecně omezena na daný region (třebaže některé programy politiky soudržnosti se také vztahují na členský stát nebo skupinu regionů). Výběrové řízení je tudíž založeno především na regionálních partnerstvích. Kvůli těmto rozdílům se mohou odlišovat i přímí příjemci.

V této souvislosti Komise při vypracovávání politik na období let 2007–2013 zkoumá, jak se mohou uvedené tři politiky Společenství nejlépe doplňovat a jak lze propojovat pět příslušných nástrojů, tj. sedmý rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj, rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace a nástroje politiky soudržnosti: (tj. strukturální fondy; Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR), Evropský sociální fond (ESF)², jakož i Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV). Tyto nástroje mají nyní větší potenciál pro koordinované využití než dříve, jak je popsáno v příloze I. Skutečnost, že těchto pět nástrojů se nyní vztahuje na též časový horizont (roky 2007–2013) rovněž usnadní jejich koordinované využití.

Sedmý rámcový program zavedl řadu specifických iniciativ, které mají zvýšit schopnost subjektů ze zaostávajících regionů účastnit se projektů spolupráce, nicméně se nepovažovalo za vhodné navrhnout kritéria výběru, která by zohlednila regionální rozměr projektu, nebo sazby podpory rozlišené v závislosti na rozvojovém stadiu regionu. Obdobně strategické obecné zásady Společenství pro soudržnost jasně podněcují ke zvýšení výzkumné a inovační schopnosti v regionech prostřednictvím financování produktivních investicí a pomoci při zavádění strategií výzkumu, vývoje a inovací založených na místních aktivech, třebaže politika soudržnosti nestanoví zvláštní minimální přiděly pro výzkum, technologický rozvoj a inovace. Z orientačních údajů vyplývá, že členské státy vyčlenily kolem 45 miliard EUR finančních prostředků z politiky soudržnosti na investice do výzkumu, vývoje a inovací, včetně investic do lidského kapitálu. To je více než trojnásobek částky, která byla v těchto oblastech investována v období let 2000–2006.

Jak uvádějí strategické obecné zásady Společenství, klíčem k soudržné strategii podpory pro výzkum, technologický rozvoj a inovace jsou členské státy a regiony. Ty hodnotí investiční potřeby a rozvíjejí projekty. Ačkoli s ohledem na řádné finanční řízení veřejných finančních prostředků není možné kombinovat financování téhož souboru způsobilých nákladů ze dvou různých zdrojů Společenství, je možné využívat strukturální fondy, EZFRV a další fondy EU pro různé aspekty nebo fáze určitého projektu nebo programu výzkumu nebo inovací, a to za

² Fond soudržnosti jakožto další nástroj politiky soudržnosti nesouvisí přímo s výzkumem, technologickým rozvojem a inovacemi a tento dokument o něm nepojednává.

předpokladu, že tento aspekt nebo fáze splňuje kritéria způsobilosti příslušného zdroje financování.

Synergie by zároveň neměla být omezována na doplňkové financování projektů. Je to důležité rovněž při vytváření a rozvoji výzkumné a inovační schopnosti. Důležitou formou synergie je také výměna znalostí podporovaná nástroji Společenství. Relevantní nástroje Společenství navíc mohou podporovat inovace v sociální oblasti. Všechny tři nástroje Společenství nabízejí rozsáhlé příležitosti (včetně prognostických činností) pro sdílení know-how týkajícího se výzkumu a inovací mezi regiony EU. Přenos osvědčených postupů prostřednictvím partnerství mezi regiony má zásadní význam pro zlepšování výkonnosti výzkumu a inovací v celé EU. V případě politiky soudržnosti budou hrát důležitou roli iniciativa Regiony pro hospodářskou změnu a zahrnutí inovačních opatření a nadnárodních programů do operačních programů ESF, zatímco v sedmém rámcovém programu budou tematické činnosti, jako jsou Regiony znalostí, Uvolnění výzkumného potenciálu a ERA-NET. Program pro konkurenceschopnost a inovace také nabízí další možnosti pro výměnu znalostí a osvědčených postupů, zejména pokud jde o inovace.

3. ZA VĚTŠÍ SYNERGII POLITIK VÝZKUMU, INOVACÍ A SOUDRŽNOSTI

O potřebě větší synergie politik výzkumu, konkurenceschopnosti a regionální politiky se opakovaně mluvilo na nedávných zasedání Rady ve složení pro konkurenceschopnost³. Těmito otázkami se zabývala řada poradních skupin a dalších zúčastněných stran; vyzvaly ke zlepšení spolupráce a koordinace mezi jednotlivými zúčastněnými stranami na úrovni členských států⁴. Tyto skupiny předložily doporučení týkající se různých otázek:

- (a) hodnoty, jakou má pro celostátní a regionální úřady vypracování zvláštní strategie pro koordinované využití rámcového programu a programů politiky soudržnosti jako součást jejich strategie výzkumu, technologického rozvoje a inovací;
- (b) významu, jaký má využití příležitostí nabízených politikou soudržnosti a rámcovým programem pro posílení správy strategií výzkumu, technologického rozvoje a inovací prostřednictvím výměny znalostí a vytváření sítí;

³ Rada (ve složení pro konkurenceschopnost) přijala dne 25. června 2007 závěry „o účinnější podpoře výzkumu a inovací: Koordinace využití rámcového programu pro výzkum a strukturálních fondů“. Závěry mimo jiné zdůrazňují význam rozvoje strategií výzkumu, technologického rozvoje a inovací a posílení řízení i rozvíjení vynikající kvality výzkumu, technologického rozvoje a inovací.

⁴ Výbor pro vědecký a technický výzkum EU (CREST) přijal obecné zásady nazvané **Jak zlepšit koordinované využívání rámcového programu a strukturálních fondů k podpoře výzkumu a vývoje**; Evropský poradní výbor pro výzkum (EURAB) poskytl stanovisko k **Oživení trojúhelníku znalostí výzkumu, vzdělávání a inovací prostřednictvím strukturálních fondů**; Evropské strategické fórum pro výzkumné infrastruktury (ESFRI) vyzvalo k větší synergii, pokud jde o výzkumné infrastruktury. ESFRI počátkem roku 2008 vypracuje analýzu *regionálních stránek celoevropských výzkumných infrastruktur*. Výbor pro průmysl, výzkum a energetiku (ITRE) Evropského parlamentu nedávno zadal vypracování studie **„Součinnost mezi sedmým rámcovým programem pro výzkum, rámcovým programem pro konkurenceschopnost a inovace a strukturálními fondy“**, která vyzve ke zvýšení synergie mezi těmito programy a strukturálními fondy, a bude se snažit pokrýt všechny otázky a vyhnout se přitom překrývání.

- (c) návrhů na účinnou synergii v klíčových oblastech: posílení a rozvoji schopnosti výzkumu, technologického rozvoje a inovací, rozvíjení špičkové kvality, věnování náležitě pozornosti aspektu malých a středních podniků, navazování spolupráce na evropské i mezinárodní úrovni a posilování ekonomického využívání výsledků výzkumu a vývoje;
- (d) potřeby lepší komunikace a spolupráce mezi celostátními a regionálními zúčastněnými stranami zapojenými do uskutečňování rámcového programu, programu pro konkurenceschopnost a inovace a politiky soudržnosti a potřeby lepšího informování příjemců;
- (e) využití opatření podporovaných zvláštním programem Kapacity sedmého rámcového programu k vypracování nebo uskutečňování opatření prostřednictvím příslušného programu politiky soudržnosti zúčastněných regionů a následné využití programů politiky soudržnosti k vytvoření základů pro budoucí účast v rámcových programech;
- (f) potřeby větší synergie politiky soudržnosti a sedmého rámcového programu, pokud jde o výzkumné infrastruktury, a významu smysluplného zapojení „nových“ členských států do evropského plánu postupu pro výzkumné infrastruktury.

4. ZÁVĚRY

EU má vzájemně se doplňující politiky na podporu výzkumu, inovací a podnikání v regionech Evropy a členských státech. Zajištění základny vynikajícího výzkumu a inovací v Evropě je podmínkou udržení modelu EU pro udržitelný rozvoj. Politika soudržnosti může pomoci všem regionům zvětšovat výzkumnou a inovační schopnost, podněcovat a podporovat inovace v sociální oblasti a vyměňovat si osvědčené postupy prostřednictvím nadnárodní a meziregionální spolupráce. Jakmile regionální zúčastněné strany dosáhnou dostatečné úrovně, aby mohly úspěšně soutěžit v evropských rámcových programech, rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj a program pro konkurenceschopnost a inovace tuto schopnost dále „rozvíjejí“, a to na základě výměny osvědčených postupů, podněcování nadnárodního přístupu a spojování zúčastněných stran v iniciativách k řešení konkrétních problémů. Strukturální fondy zase mohou podporovat potřeby, které byly dříve stanoveny v nástrojích rámcového programu pro výzkum technologický rozvoj a inovace a programu pro konkurenceschopnost a inovace.

Společenství zajišťuje, aby existovala synergie mezi nástroji na podporu růstu a zaměstnanosti. Koncepční synergii by nyní měly celostátní a regionální úřady přeměnit na synergii v činnosti. Odpovědnost za splnění náročných cílů ve zlepšování výkonnosti výzkumu a vývoje EU nesou členské státy. Společenství má významný zdroj investování tohoto úsilí v politice soudržnosti a pokrok, jehož členské státy dosahují při využívání této politiky k podněcování výzkumu a inovací v Evropské unii v období let 2007–2013, je povzbudivý. Komise ale zastává názor, že na celostátní a regionální úrovni lze udělat více, a to zlepšit informování o nástrojích i jejich využití.

- (1) Komise vyzývá členské státy, aby zlepšily opatření na koordinovanou přípravu a využití nástrojů Společenství k podpoře výzkumu a technologického rozvoje, inovací a soudržnosti na celostátní a regionální úrovni a do zpráv o provádění národních

programů reforem zahrnují informaci o tom, jak tato opatření přispívají k řešení hlavních problémů členských států. Při přípravě strategií a operativních postupů by měly být zváženy příležitosti pro koordinované využití, a to pro různé aspekty a fáze výzkumných a inovačních projektů. Měly by být zavedeny systémy, které u zúčastněných stran zapojených do provádění rámcového programu, programu pro konkurenceschopnost a inovace a programů politiky soudržnosti na celostátní a regionální úrovni, včetně celostátních a regionálních ministerstev pro výzkum a inovace zvýší povědomí o příležitostech nabízených těmito třemi nástroji Společenství. Tyto systémy by měly rovněž podněcovat k využívání nástrojů a k výměně informací a osvědčených postupů týkajících se využívání synergie nástrojů a ke zpřístupnění informací o těchto třech nástrojích případným příjemcům.

- (2) Komise vypracuje do konce roku 2007 praktickou příručku zabývající se možnostmi financování z hlediska výzkumné instituce nebo podniku, který chce využít finančních prostředků EU k výzkumu a inovacím. Tato příručka se bude rovněž zabývat tím, jak na celostátní a regionální úrovni zavádět mechanismy pro podporu koordinovaného přístupu k různým nástrojům a vysvětlí ustanovení čl. 54 odst. 5 nařízení Rady (ES) č. 1083/2006 o využívání finančních prostředků ze dvou různých zdrojů Společenství pro též soubor způsobilých nákladů.
- (3) Komise na jaře 2009 předloží zprávu o pokroku dosaženém na státní a regionální úrovni v koordinovaném využití nástrojů Společenství a o příkladech osvědčených postupů na celostátní a regionální úrovni.
- (4) S cílem usnadnit doplňkové financování z nástrojů Společenství i celostátních a regionálních nástrojů bude Komise pravidelně informovat celostátní/regionální úřady o organizacích, které jsou usazeny na jejich území a které měly prospěch z grantů sedmého rámcového programu a programu pro konkurenceschopnost a inovace. Tyto informace se budou poskytovat prostřednictvím stávajících správních struktur stanovených v každém z nástrojů.

S cílem navázat na opatření určené tímto sdělením bude Komise pravidelně organizovat setkání zúčastněných stran, které jsou způsobilé v oblastech výzkumu, inovací a regionálního rozvoje, a všech útvarů Komise, jichž se týká téma „konkurenceschopné evropské regiony“, aby jim poskytla podporu a rady týkající se dotyčných opatření.